

Sola kommune
Postboks 99
4097 SOLA

Kontakt saksbehandler

Anders Kvadsheim Mygland, 51568721
e-post: anders.mygland@statsforvalteren.no

Att. Tjeneste- og koordineringskontoret

Ansvar for helsehjelp i skoletiden for ungdom på videregående skole

Bakgrunn

Vi viser til Sola kommune v/ virksomhetsleder Berit Rosså Eie sin e-post av 02.06.2025. I e-posten skriver kommunen at det pågår diskusjoner om hvem som har ansvar for assistanse og helsehjelp i videregående skole. Videre skriver kommunen at den har forstått det slik at:

«Når det gjelder helsehjelp så kan det også tolkes at oppholdsprinsippet gjelder, hva tenker dere hos Statsforvalteren om det?»

I e-post av 07.06.2025 spør virksomhetsleder Eie om hjelp til å gå på toalettet på skolen vurderes som helsehjelp.

Vi går ut fra at henvendelsen har sammenheng med Rogaland fylkeskommune sitt brev, som ble sendt til alle kommuner i fylket.

I det videre vil vi gi noe veiledning. Først vil vi svare på spørsmålet om oppholdsprinsippet gjelder for helsehjelp som gis av helse- og omsorgstjenesten i skolen, før vi går videre til noen utgangspunkter om hva som er helsehjelp i skolen og ansvaret for det – både faktisk og økonomisk.

Statsforvalterens kommentarer

1. Oppholdsprinsippet etter helse- og omsorgstjenesteloven i skolen

Av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 første ledd følger det at kommunen skal sørge for at «*personer som oppholder seg i kommunen*», tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

Oppholdsprinsippet i § 3-1 første ledd er tilnærmet absolutt. I forarbeidene til helse- og omsorgstjenesteloven, [Prop. 91 L \(2010-2011\)](#) i punkt 12.6.1, står det at «*ansvaret også omfatter en person som kun oppholder seg kortvarig i en kommune, for eksempel i forbindelse med ferie*». Dette blir utdypet i Helse- og omsorgsdepartementet sitt [rundskriv I-6/2013 Om kommunenes ansvar ved opphør av](#)

[avtale med en annen kommune om kjøp av helse- og omsorgstjenester utenfor institusjon](#), hvor departementet bl.a. skriver:

«Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 at kommunen skal sørge for at alle som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Dette betyr at kommunen ikke bare har ansvaret for sine egne innbyggere, men også for turister, pendlere og studenter. Det er ikke noe krav om at den enkelte skal ha oppholdt seg en bestemt tid i kommunen, eller skal ha planer om å oppholde seg en bestemt tid i kommunen. Det avgjørende er hvor den enkelte til enhver tid faktisk oppholder seg.

Når oppholdsprinsippet er lagt til grunn for ansvarsfordelingen mellom kommuner, skyldes dette at oppholdsprinsippet er brukervennlig og administrativt enkelt å forholde seg til. Oppholdsprinsippet er en regel som kan forhindre at hjelpesøkende blir kasteballer mellom kommunene.»

Det er ikke unntak fra oppholdsprinsippet ved skolegang. Oppholdsprinsippet gjelder derfor også ved skolegang. Dvs. at dersom en ungdom bor i kommune A og går på videregående skole i kommune B, så er det kommune B som har ansvar for å gi nødvendig helsehjelp til ungdommen i skoletiden etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 første ledd.

Vi legger her til at det er ingenting i veien for at kommune B og kommune A i et slikt tilfelle inngår en avtale etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 siste ledd om at kommune A tar ansvar for helsehjelpen på skolen i kommune B¹. Kommuner kan avtale både det faktiske og økonomiske ansvaret etter § 3-1 siste ledd. Det er avtalefrihet for kommunene om dette. Kravet til forsvarlighet i helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 mv. vil kunne gjøre det hensiktsmessig å inngå en slik avtale i enkelte tilfeller. Et eksempel på et typetilfelle er der ungdommen får betydelig med helse- og omsorgstjenester i kommune A og det pga. ungdommens helsetilstand kan være viktig med kjent personell fra kommune A også i skoletiden i kommune B. Det samme vil være tilfellet når det er snakk om et vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 i skoletiden – det er vanskelig å tenke seg at det vil være forsvarlig at kommunen der skolen ligger skal fatte kapittel 9-vedtak for skoletiden, når ungdommen bor i en annen kommune og ellers mottar helse- og omsorgstjenester der. Her viser vi også til samarbeidsbestemmelsen i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-4, som er gjennomgått i nasjonal veileder [Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier](#). Hvis ungdommen er under 18 år, så skal barnets beste være et grunnleggende hensyn i denne vurderingen².

2. Hva er helse- og omsorgstjenestens ansvar i skoletiden?

Skolen (fylkeskommunen) har etter opplæringsloven § 11-4 ansvaret for å oppfylle elevenes «*rett til den personlege assistansen dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho*». Vi viser også til opplæringsloven §§ 11-5 og 11-6, uten at vi her går videre inn i disse. I forarbeidene til opplæringsloven, [Prop. 57 L \(2022-2023\)](#), i særmerknadene til § 11-4, står det:

«Paragrafen viderefører retten elev har til personleg assistanse dersom eleven treng dette for å delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Med personleg assistanse er det meint praktisk hjelp og bistand frå ein person (assistent) som kan følgje

¹ I Helse- og omsorgsdepartementets rundskriv I-6/2013 er det gitt veiledning om slike avtaler, mer generelt.

² For en gjennomgang av dette, se vårt brev om barnets beste og barns rett til å bli hørt i helse- og omsorgstjenesten i kommunen, som er [tilgjengelig på vår hjemmeside](#).

med og hjelpe eleven i skolekvardagen. Assistansen kan variere både i omfang og oppgaver og kan til dømes være hjelp til å følge med i opplæringa, sosiale aktivitetar i friminuttet, kommunikasjon, flytting, bering av sekk og utstyr, av- og påkledning, måltid og toalettbesøk.

Personleg assistanse kan givast av personar som ikkje er tilsette i lærarstilling.»

Det er derfor klart at en god del tilrettelegging i skoletiden for ungdom med funksjonsnedsettelse, er skolens ansvar etter opplæringsloven § 11-4, eventuelt som del av skolens alminnelige oppdrager- og omsorgsansvar for elevene³. Utdanningsdirektoratet (Udir) skriver også noe mer generelt om § 11-4 i sin [tolkningsuttalelse av 19.11.2024](#).

Avgrensningen mot helse- og omsorgstjenestens ansvar beskrives så slik på samme sted i Prop. 57 L (2022-2023):

«Ein elev kan i tillegg ha rett til personleg assistanse etter helse- og omsorgstenestelova. Hjelp frå ein assistent kan følgeleg reknast som ein del av opplæringa i nokre samanhengar og som helse- og omsorgstiltak i andre samanhengar, men opplæringslova gir ikkje elevane rett til brukarstyrt personleg assistanse (BPA). Retten til personleg assistanse etter opplæringslova omfattar ikkje behandling eller andre helse- og omsorgstenester. Departementet viser til omtalen i NOU 2019:23, punkt 31.3.4.» (Vår understrekning)

Departementet slutter seg altså til beskrivelsen av dette i [NOU 2019: 23 Ny opplæringslov](#) punkt 31.3.4. Udir har i høringsutkast til oppdatert *Veileder om tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging* punkt 5.3 sagt noe om skolens ansvar for elever som har behov for helse- og omsorgstjenester i skoletiden⁴. Her skriver Udir bl.a. at:

«Elevene har rett til den personlige assistansen, de tekniske hjelpemidlene og den fysiske tilretteleggingen de trenger for å kunne delta i opplæringen og få tilfredsstillende utbytte av den. Dette står i opplæringsloven § 11-4 og § 11-5. Hvilken tilrettelegging ulike elever har behov for, varierer.

Det er likevel noen grenser for hvilke tilrettelegginger elevene har rett til etter reglene om individuell tilrettelegging i opplæringsloven kapittel 11. Verken helsehjelp, omsorgstjenester eller medisinerer kan være en del av vedtak om individuell tilrettelegging etter opplæringsloven § 11-4, § 11-5 eller § 11-6. Det samme gjelder annen tilrettelegging som forutsetter en annen fagbakgrunn eller andre kvalifikasjoner enn det vi kan forvente at en ansatt på skolen har.»

Udir viser her også til noen punkter som er av betydning for om et tiltak faller inn under opplæringslovens område. Det er at tilretteleggingen:

- står under skolens ledelse og ansvar
- kan bli gitt av ansatte på skolen, og være en del av oppgaver som naturlig tilligger en stilling som ansatt i skolen
- skjer innenfor rammene av fag- og timefordelingen

³ Det alminnelige oppdrager- og omsorgsansvar for elevene er ikke direkte lovfestet, men utledes av en forutsetning om at skolen ivaretar omsorgen for barna i skoletiden når foreldrene ikke er til stede.

⁴ Dagens versjon av veilederen inneholder ikke denne formuleringen, og den nye versjonen er fremdeles på høring og er derfor ikke publisert.

- har et pedagogisk formål, og er innrettet for å kunne oppnå formålet med opplæringen
- har som mål at eleven skal oppnå kompetansemålene i læreplanverket eller elevens IOP

Vi viser også til Udir sin tolkningsuttalelse av 12.12.2024, som vi legger ved her, hvor Udir skriver:

«Når kommunen og fylkeskommunen skal vurdere om tilretteleggingen faller inn under opplæringsloven eller helse- og omsorgstjenesteloven, må de derfor vurdere hvorvidt tilretteleggingen knytter seg til opplæring eller til helse. I noen tilfeller vil grensene være tydelige, mens i andre tilfeller vil grensene være vanskeligere å trekke. Noen momenter som kan ha betydning, er hvorvidt vedkommende som skal gi hjelpen bør ha helsefaglig bakgrunn eller ikke. I slike tilfeller vil tilretteleggingen falle inn under helselovgivning. I mange tilfeller må kommunen og fylkeskommunen gjøre konkrete vurderinger av hvorvidt tilretteleggingen faller inn under opplæringsloven eller helselovgivningen. Kommunen og fylkeskommunen bør se elevens behov i en helhet og komme frem til en løsning der elevens beste er sentralt.

Skolen bør legge til rette for at elever kan motta nødvendig helsehjelp eller andre nødvendige helse- og omsorgstjenester i skoletiden, når det er behov for dette.»

Grenseoppgangen mot helse- og omsorgshjelp som er kommunen sitt faktiske og økonomiske ansvar, blir derfor en konkret vurdering. Det må gjøres en konkret vurdering av bl.a. om tiltaket, i skoletiden, er innrettet for å oppnå formålet med opplæringen, hvorvidt dette er en oppgave som naturlig kan tillegges en stilling som ansatt på skolen, og om den som skal gi hjelpen bør ha helsefaglig bakgrunn eller ikke.

En god del stell og pleie mv. for ungdommer med særskilte behov, vil ut fra en slik konkret vurdering derfor falle inn under skolens ansvar, enten etter opplæringsloven § 11-4 eller som del av skolens alminnelige oppdrager- og omsorgsansvar for elevene. Det er ellers utarbeidet noe mer konkret veiledning om dette temaet. Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har f.eks. sammen utgitt [et rundskriv og nasjonale rutiner om håndtering av legemidler i barnehage, skole og skolefritidsordning](#), som fremdeles gjelder⁵. Gjennomføring av vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 i skoletiden, vil alltid være helse- og omsorgstjenestens faktiske og økonomiske ansvar. Vi viser her til Helsedirektoratets [rundskriv IS-10/2015 Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming](#) punkt 4.2.3:

«Når det gjelder barn og unge som har vedtak etter kapittel 9, har Kunnskapsdepartementet lagt til grunn at opplæringslova ikke i seg selv er til hinder for at tiltakene også kan gjennomføres når eleven befinner seg på skolen i skoletiden. For at skolen bl.a. skal kunne ivareta sitt ansvar for forsvarlig undervisning og for elevenes fysiske- og psykososiale arbeidsmiljø, er det imidlertid en forutsetning at skolens ledelse samtykker til at tiltakene kan gjennomføres når eleven er på skolen. Det er videre en forutsetning at tiltakene gjennomføres som ledd i tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, og at tiltakene gjennomføres av personell fra helse- og omsorgstjenesten.»

Ellers vil dette måtte bero på konkrete vurderinger. Vi understreker uansett viktigheten av et godt samarbeid mellom fylkeskommunen/skolen og helse- og omsorgstjenesteloven i kommunen til ungdommens beste, i samsvar med begge tjenesters samarbeidsplikt. Dette gjelder både på systemnivå og i enkeltsaker etter opplæringsloven § 24-1 og helse- og omsorgstjenesteloven § 3-4. Vi viser i

⁵ Vi legger også ved oppdaterte tolkningsuttalelser fra Udir om medisiner i skoletiden, som viser at det ikke er endringer om dette etter gjeldende opplæringslov.

denne sammenheng igjen til det som står i Udirs tolkningsuttalelse av 12.12.2024 om at skolen bør legge til rette for at elever kan motta nødvendig helsehjelp eller andre nødvendige helse- og omsorgstjenester i skoletiden, når det er behov for dette⁶. Fylkeskommunen og kommuner kan f.eks. inngå mer overordna avtaler om hva som *typisk* faller inn under hverandres ansvar, for å sikre en likere praktisering fra sak til sak, selv om en del vil måtte bero på konkrete vurdering. Det kan også inngås avtaler o.l. i enkeltsaker, som kan være mer enda mer konkrete.

Det gis ellers en del veiledning om samarbeid i Helsedirektoratets nasjonal faglige retningslinje [Helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom punkt 5.1](#). Udir har også skrevet [en artikkel om samarbeid mellom SFO og helse- og omsorgssektoren](#), som kan overføres til ungdom i videregående skole så langt det passer. For barn og ungdom med livstruende og livsbegrensende tilstander, er det også gitt noe veiledning om dette i Helsedirektoratets nasjonal faglige retningslinje [Palliasjon til barn og unge punkt 1](#), under anbefalingen «[Barn med livstruende og livsbegrensende tilstand skal sikres like muligheter](#)».

Med hilsen

Hallgeir Bø (e.f.)
ass. direktør

Andres Neset
fylkeslege/avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

- 1 Udir sin tolkningsuttalelse av 12.12.2024
- 2 Udir sine tolkningsuttalelser om medisinerings i skoletiden

⁶ Dette gir også Frambu en beskrivelse av i [sin artikkel om helsehjelp i barnehage og skole](#), med særlig fokus på barn og ungdom med sjeldne diagnoser.

Utdanningsdirektørenes arbeidsutvalg

Svar på innmeldt sak til AU 26.09.2024 - individuelt tilrettelagt opplæring

Vi viser til saken dere meldte inn til AU den 26.09.2024 med tittelen «Ny opplæringslov – individuelt tilrettelagt opplæring § 11-6.»

Sakens bakgrunn

Dere skriver at elever som får individuelt tilrettelagt opplæring etter opplæringsloven (oppl) § 11-6, ofte også har behov for helse- og omsorgstjenester som dere mener kan defineres som personlig assistanse etter oppl. § 11-4 og/eller fysisk tilrettelegging etter oppl. § 11-5. Dere vil vite om elever kan ha rett på all opplæring som individuelt tilrettelagt opplæring etter oppl. § 11-6 (all opplæring etter IOP), i tillegg til å ha rett på personlig assistanse og/eller fysisk tilrettelegging. Dere ønsker en avklaring på hvor grensen mellom disse tre rettighetene i oppl. kap. 11 går, sett opp mot kompetansekrav som stilles for den som skal gi individuelt tilrettelagt opplæring etter oppl. §11-9.

Dere vil også vite hvor terskelen for fritak fra hele- eller deler av opplæringsplikten går i de tilfeller elever ikke er i stand til å motta full opplæring av helsemessige årsaker og har behov for helsehjelp i skoletiden.

Vår vurdering*Retten til individuell tilrettelegging*

En elev har rett til individuell tilrettelegging hvis hen trenger det for å kunne delta i opplæringen eller for å få tilfredsstillende utbytte av den. Individuell tilrettelegging kan gis som personlig assistanse (oppl. § 11-4), fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler (oppl. § 11-5) og individuelt tilrettelagt opplæring (oppl. § 11-6). Tilrettelegging etter § 11-4, § 11-5 og § 11-6 handler om ulike typer tilrettelegginger, og elevene kan derfor ha rett på all sin opplæring som individuelt tilrettelagt opplæring, og i tillegg ha rett til personlig assistanse og/eller fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler.

Det er kun krav om sakkyndig vurdering før det blir fattet vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring. Når en elev har rett til både individuelt tilrettelagt opplæring og annen tilrettelegging, må likevel PP-tjenesten se hele tilretteleggingen i en helhet når de utarbeider sakkyndig vurdering. Hvis en elev har rett til tilrettelegging etter flere av bestemmelsene, skal disse også sees i sammenheng og omfattes av samme vedtak¹. Dette er fordi elevens opplæringstilbud må ses på helhetlig.

Se veiledning om hva det vil si å ha faglig ansvar, hva det vil si å gi individuelt tilrettelagt opplæring og hva det vil si å hjelpe til i Veileder for tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging punkt 7.7.

Grensene mellom personlig assistanse, fysisk tilrettelegging og individuelt tilrettelagt opplæring

Tilrettelegging i form av personlig assistanse og fysisk tilrettelegging, handler om å legge til rette forhold rundt eleven, slik at eleven får muligheten til å delta i opplæringen og på den måten få tilfredsstillende utbytte av den. Individuelt tilrettelagt opplæring omfatter den faglige tilretteleggingen, og krever at tilretteleggingen blir gitt av en som oppfyller kompetansekravene etter § 11-9.

For å avklare hvilke type tilrettelegging eleven trenger, må kommunen og fylkeskommunen hente inn relevant informasjon om elevens behov². I noen saker vil kommunen eller fylkeskommunen få nok informasjon gjennom en henvendelse om individuell tilrettelegging eller samtale med foreldrene, eleven og skolen. I andre tilfeller må de gjøre egne undersøkelser og hente inn mer informasjon. Dette kan for eksempel være informasjon fra for eksempel PP-tjenesten, Statped, NAV, BUP eller Habiliteringstjenesten. Hvis tilfellet er omfattet av helselovgivning, må kommunen og fylkeskommunen ha samtykke fra foreldrene eller eleven for å hente inn informasjon.

Hvis det er spørsmål om eleven trenger individuelt tilrettelagt opplæring, må kommunen hente inn sakkyndig vurdering fra PP-tjenesten. Den sakkyndige vurderingen gir blant annet grunnlag for de vurderingene som skal gjøres av elevens tilretteleggingsbehov og hvilke kompetansekrav de som skal gi opplæringen bør ha³.

Vedtaket om individuell tilrettelegging må si noe om hvilke tilrettelegging eleven har rett på, og hva tilretteleggingen innebærer. Dette betyr at vedtaket blant annet må si noe om omfanget av den individuelt tilrettede opplæringen eleven har rett til, hvilken kompetanse den som skal gi opplæringen skal ha, og eventuelt hva den personlige assistansen skal gå ut på.

Individuell opplæringsplan (IOP)

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for elever som har rett på individuelt tilrettelagt opplæring. Dette følger av oppl. § 11-10. Det er ikke tilsvarende krav til IOP for elever som kun har rett til personlig assistanse og fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler. Skolen bør likevel utarbeide en plan for opplæring i de kompensierende ferdighetene for de elevene som har rett til opplæring i mobilitet og i tekniske hjelpemidler⁴.

Personlig assistanse og helse- og omsorgstjenester

Et vedtak om personlig assistanse skal si noe om hvilke tiltak eleven trenger for å kunne delta i opplæringen og få et tilfredsstillende utbytte av den, se oppl. § 11-4. Med personlig assistanse etter opplæringsloven menes praktisk hjelp og bistand fra en person (assistent) som kan følge med og hjelpe eleven i skolehverdagen. Assistansen kan variere både i omfang og oppgaver og kan for eksempel være hjelp til å følge med i opplæringen, sosiale aktiviteter i friminuttet, kommunikasjon, flytting, bæring av sekk og utstyr, av- og påkledning, måltid og toalettbesøk. En elev kan i tillegg ha rett til personlig assistanse etter helse- og omsorgstjenesteregulverket.

² Forvaltningsloven § 17

³ Oppl. § 11-8

⁴ Veileder for tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging, punkt 8,1

Hjelp fra en assistent kan regnes som en del av opplæringen i noen sammenhenger og som helse- og omsorgstiltak i andre sammenhenger. Retten til personlig assistanse etter opplæringsloven omfatter imidlertid ikke behandling eller andre helse- og omsorgstjenester.

Nødvendige tjenester fra helse- og omsorgstjenesten mens eleven er på skolen, kan dreie seg om mange ulike tiltak. Ofte vil slike tjenester gis av skolehelsetjenesten, men det kan også være nødvendig med hjelp fra andre deler av kommunens helse- og omsorgstjeneste, f.eks. fra fysioterapeut, eller av spesialisthelsetjenesten.

Når kommunen og fylkeskommunen skal vurdere om tilretteleggingen faller inn under opplæringsloven eller helse- og omsorgstjenesteloven, må de derfor vurdere hvorvidt tilretteleggingen knytter seg til opplæring eller til helse. I noen tilfeller vil grensene være tydelige, mens i andre tilfeller vil grensene være vanskeligere å trekke. Noen momenter som kan ha betydning, er hvorvidt vedkommende som skal gi hjelpen bør ha helsefaglig bakgrunn eller ikke. I slike tilfeller vil tilretteleggingen falle inn under helselovgivning. I mange tilfeller må kommunen og fylkeskommunen gjøre konkrete vurderinger av hvorvidt tilretteleggingen faller inn under opplæringsloven eller helselovgivningen. Kommunen og fylkeskommunen bør se elevens behov i en helhet og komme frem til en løsning der elevens beste er sentralt.

Skolen bør legge til rette for at elever kan motta nødvendig helsehjelp eller andre nødvendige helse- og omsorgstjenester i skoletiden, når det er behov for dette.

Alle elever har rett til et bestemt antall timer i de ulike fagene i samsvar med fag- og timefordelingen. Derfor er det viktig at helse- og omsorgssektoren tar hensyn til dette når de planlegger nødvendig helsehjelp til eleven. Dersom helsehjelpen ikke kan gis utenfor skoletiden, bør den legges til ulike tidspunkter slik at eleven ikke går glipp av de samme fagene hver gang. Dersom eleven har stort fravær, vil dette kunne føre til læreren ikke får et tilstrekkelig grunnlag for å gi halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter i faget på ungdomstrinnet og i videregående skole.

Fritak fra opplæringsplikten

Det går frem av oppl. § 2-2 tredje ledd at kommunen kan frita en elev helt eller delvis fra opplæringsplikten hvis hensynet til eleven tilsier det, foreldrene samtykker og det foreligger en sakkyndig vurdering. Delvis fritak fra opplæringsplikten vil innebære at eleven har færre timer opplæring enn det som følger av fag- og timefordelingen. Når eleven får fritak fra opplæringsplikten, vil eleven ha rett til å ta igjen denne opplæringen på et senere tidspunkt.

Det står i forarbeidene⁵ til opplæringsloven at:

Terskelen for fritak er høy og er først og fremst aktuelt der gjennomføringa av opplæringsplikta vil verke urimeleg overfor eleven fordi eleven er alvorleg sjuk eller har monaleg nedsett funksjonsevne og ikkje er i stand til å få opplæring i heimen eller på helseinstitusjon.

Ved fravær på grunn av langvarig sykdom kan opplæringen gis et annet sted enn skolen, for eksempel i hjemmet til eleven.⁶ Det er først når eleven ikke klarer å motta opplæring hverken i hjemmet eller i helseinstitusjon kommunen kan vurdere om eleven skal få fritak. Det er opp til kommunen selv å velge om de vil innvilge fritak, og eleven kan ikke kreve det.

⁵ Prop. 57 L (2022-2023) merknader til § 2-2 tredje ledd første punktum

⁶ Prop. 57 L (2022-2023) merknader til § 2-1

Dersom en elev mottar helsehjelp i skoletiden og ikke er fritatt for deler av opplæringsplikten, har ikke eleven rett til å ta igjen disse timene senere.

Vi håper dere har fått svar på deres spørsmål. Vi er i gang med å oppdatere [Veileder for tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging | udir.no](#). Vi vil vurdere om det er behov for justeringer knyttet til de spørsmålene dere har tatt opp her.

Vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Serap Helin Hartwig
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Kopi til:

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Statsforvalteren i Nordland
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Vestland
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Rogaland
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Postboks 700
Postboks 2600
Julsundvegen 9, postboks 2520
Postboks 2076
Postboks 987
Postboks 56
Postboks 504
Postboks 325

Statsforvalteren i Nordland

Spørsmål om medisiner og personlig assistanse

Vi viser til deres henvendelse datert 03.04.2024, og vårt foreløpige svar datert 11.04.2024 og 27.06.2024. Vi beklager den lange saksbehandlingstiden.

Bakgrunn

Dere vil vite om medisiner kan gi grunnlag for personlig assistanse etter ny opplæringslov (oppl) § 11-4.

Dere viser til vår tolkningsuttalelse av 20.01.2014, hvor vi skriver at medisiner ikke er omfattet av reglene om spesialundervisning etter tidligere oppl § 5-1. Dere viser videre til NOU 2019:23 om Ny opplæringslov, punkt 31.5.4.3, hvor utvalget skriver:

«Forslaget innebærer at innholdet i retten til individuelt tilrettelagt opplæring ikke favner like vidt som innholdet i dagens regler om spesialundervisning. Det som ikke er opplæring (undervisning), og som ikke nødvendigvis må utføres av lærere, skal falle utenfor. Det vil si at personlig assistanse, som hjelp i forbindelse med påkledning, toalettbesøk, måltider, medisiner etc., og fysisk tilrettelegging ikke skal regnes som individuelt tilrettelagt opplæring.»

Dere skriver at vår vurdering om at medisiner ikke er omfattet av tidligere regler for spesialundervisning, ikke uten videre kan tolkes dithen at medisiner heller ikke er omfattet av de nye reglene om personlig assistanse. Dere viser til utvalgets oppstilling av eksempler på tiltak innen personlig assistanse, hvor medisiner er spesifikt omtalt.

Vår vurdering

Opplæringsloven § 11-4 om personlig assistanse viderefører retten elever har til personlig assistanse, dersom eleven trenger dette for å delta i opplæringen og få tilfredsstillende utbytte av den. Det kommer frem av forarbeidene¹ til ny § 11-4 at med personlig assistanse menes praktisk hjelp og bistand fra en person (assistent) som kan følge med og hjelpe eleven i skolehverdagen. Assistansen kan variere både i omfang og oppgaver og kan for eksempel være hjelp til å følge med i opplæringen, sosiale aktiviteter i friminuttet, kommunikasjon, flytting, bæring av sekk og utstyr, av- og påkledning, måltid og toalettbesøk. Retten til personlig assistanse etter opplæringsloven omfatter ikke behandling eller andre helse- og omsorgstjenester.

Som dere skriver nevnte opplæringslovutvalget medisiner som et eksempel på personlig assistanse. Dette ble imidlertid ikke fulgt opp i lovproposisjonen. Det står i Prop. 57 L (2022-2023) pkt. 66.5.9 om individuell tilrettelegging at forslaget viderefører dagens regler, men med nye begreper. At spesialundervisning er delt inn i rett til individuelt tilrettelagt opplæring, rett til personlig assistanse og rett til fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel innebærer derfor

¹ Prop. 57 L (2022-2023) om opplæringsloven, merknader til oppl. § 11-4 om personlig assistanse

ikke en realitetsendring. I proposisjonen er heller ikke medisinerer nevnt som et eksempel på hva personlig assistanse kan omfatte. Vi vurderer derfor at medisinerer fortsatt ikke skal omfattes av retten til personlig assistanse. Elever kan derfor ikke få hjelp til medisinerer gjennom vedtak om personlig assistanse.

Avslutningsvis viser vi til rundskriv utgitt av Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet: [Håndtering av legemidler i barnehage, skole og skolefritidsordning - Rundskriv - regjeringen.no](#). Rundskrivet gir en gjennomgang av relevant regelverk og anbefalinger om rutiner for håndtering av legemidler i barnehager, skoler og skolefritidsordninger.

Vennlig hilsen

Erik Holvik Rossvoll
fung. avdelingsdirektør

Serap Helin Hartwig
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

UTDANNINGSDIREKTORATET
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Sissel Movik, 75531580

Oppfølgingsspørsmål - personlig assistanse og legemiddelhåndtering

Vi viser til vår henvendelse av 03.04.24, og til deres svar av 08.08.24 (ref. 2024/8866).

Slik vi forstår svaret fra dere kan ikke legemiddelhåndtering (utlevering av medisiner) inngå i et vedtak om personlig assistanse etter opplæringsloven § 11-4, selv ikke i de tilfellene medisinene *ikke* utløser rettigheter etter helse- og omsorgslovgivningen og foresatte selv har ansvaret for medisinerer utenom skoletid.

Dere skriver at «retten til personlig assistanse etter opplæringsloven ikke omfatter behandling eller andre **helse- og omsorgstjenester**» (vår utheving). Vårt spørsmål var knyttet til elever med medisinsk behov som *ikke* faller inn under nødvendig *helsehjelp etter helse- og omsorgslovgivningen*. Eksempler på slik medisinerer kan være å gi ADHD-medisiner til et fast tidspunkt, hjelp til å administrere insulinpumpe/sensor, gi allergimedisiner ved behov, paracet/ibux etter avtale med foresatte, akutt anfallsbehandling for epilepsi osv.

Medisinerer som her er nevnt er nødvendig for at eleven skal kunne delta i opplæringen og få utbytte av denne, og det er altså foresatte selv som ivaretar medisinerer når eleven ikke er på skolen. Ingen av de nevnte tilfellene kvalifiserer for nødvendig helsehjelp etter helse- og omsorgslovgivningen.

I rundskrivet *Håndtering av legemidler i barnehage, skole og skolefritidsordning*, som dere henviser til i brevet, fremgår det at

*Det er behandlende leges ansvar å tilråde legemiddelbehandling til barnet. Dersom legen vurderer at foreldrene er i stand til å håndtere legemidlene, vil foreldrene få resept og nødvendig informasjon om legemidlet. **I slike tilfeller er det ikke nødvendig at helsepersonell bistår barnet med håndtering av legemidlet.** Dersom foreldrene kan håndtere legemidlet til barnet selv, vil det i prinsippet innebære at **også andre kan yte denne hjelpen under forutsetning av at de får den samme informasjonen og opplæringen som foreldrene** (vår utheving).*

Videre fremgår det samme sted at

Der det er slått fast at barnet ikke har krav på nødvendig helsehjelp, må det tas stilling til hvem som på en forsvarlig måte kan ivareta oppgaven med å gi barnet legemidler den tiden barnet oppholder seg i skolen.

(...)

*Legemiddelhåndtering i barnehage, skole eller skolefritidsordning kan involvere flere ulike aktører, herunder barnets foreldre, pedagogisk personell, autorisert helsepersonell og **annet personell eller hjelpere** som har fått nødvendig opplæring (vår utheving).*

Vi har tidligere brukt dette rundskrivet som støtte for vår tolkning om at medisinerer (forstått synonymt med begrepet *legemiddelhåndtering* i rundskrivet) hvor det ikke er nødvendig at helsepersonell bistår faller inn under skolens omsorgsplikt, og at hvilken som helst ansatt kan ivareta det – **forutsatt** at de får tilstrekkelig opplæring.

Dere skriver i svaret til oss at medisinerer ikke er nevnt i proposisjonen som et eksempel på hva personlig assistansen kan omfatte, og at dere derfor vurderer

at medisinerer fortsatt ikke skal omfattes av retten til personlig assistanse. Elever kan derfor ikke få hjelp til medisinerer gjennom vedtak om personlig assistanse.

Slik vi leser svaret deres er det ikke anledning til å legge inn legemiddelhåndtering som *ikke* utløser rett etter helse- og omsorgstjenestelovgivningen inn i et vedtak om personlig assistanse etter opplæringsloven § 11-4, selv om den eller de som skal bistå eleven får tilstrekkelig opplæring for å ivareta oppgaven. Vi klarer heller ikke finne noe i forarbeidene til opplæringsloven som tilsier at det er noe som er til hinder for at det legges inn i vedtaket.

Elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer **helse**, inkludering, trivsel og læring, jf. opplæringsloven § 12-2. Videre har elever rett til den personlige assistansen de trenger for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillende utbytte av den, jf. opplæringsloven § 11-4. Etter vår vurdering kan skolen ivareta legemiddelhåndtering uten vedtak, men det vil noen ganger være ønskelig at ansvaret blir lagt inn i et vedtak.

Vårt spørsmål som vi ønsker avklaring på er om det er noe i opplæringsloven som er *til hinder for* at en legger inn legemiddelhåndtering som *ikke* utløser rettigheter etter helse- og omsorgslovgivningen inn i et vedtak om personlig assistanse etter opplæringsloven § 11-4.

Med hilsen

Gunn Skjerve (e.f.)
underdirektør

Sissel Movik
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Saksbehandler: Serap Helin Hartwig

Vår dato:
30.12.2024
Deres dato:Vår referanse:
2024/8866
Deres referanse:
2024/7565STATSFORVALTEREN I NORDLAND
Postboks 1405

8002 BODØ

Svar på oppfølgingsspørsmål om personlig assistanse og medisiner

Vi viser til deres henvendelse datert 15.11.2024, samt tidligere korrespondanse i saken.

Vi skrev i brevet vårt datert 08.08.2024 at medisiner ikke skal omfattes av retten til personlig assistanse etter opplæringsloven (oppl.) § 11-4, og at elever derfor ikke kan få hjelp til medisiner gjennom vedtak om personlig assistanse.

Dere vil vite om oppl. er til hinder for at en likevel legger legemiddelhåndtering, som ikke utløser rettigheter etter helse- og omsorgstjenestelovgivningen, inn i et vedtak om personlig assistanse etter oppl. § 11-4.

Vår vurdering

Retten til spesialundervisning etter § 5-1 i oppl. av 1998 er i gjeldende opplæringslov delt inn i rett til individuelt tilrettelagt opplæring, rett til personlig assistanse og rett til fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel. Denne tredelingen innebærer ingen realitetsendring. Kommunen kunne ikke etter de tidligere reglene om spesialundervisning fatte vedtak som omfattet medisiner. Det betyr at kommunen heller ikke etter ny oppl. kan fatte vedtak om personlig assistanse etter § 11-4, som innebærer hjelp til medisiner.

Vi viser ellers til at skolen har et alminnelig oppdrager- og omsorgsansvar for elevene. Dette ansvaret er ikke lovfestet i opplæringsloven, men utledes av en forutsetning om at skolen ivareta omsorgen for barna i skoletiden når foreldrene ikke er til stede, også når det gjelder medisinbehandling.

I brevet vårt viste vi til rundskriv utgitt av Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet, om håndtering av legemidler i barnehage, skole og skolefritidsordningen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handtering-av-legemidler-i-barnehage-sko/id516373/>. Selv om rundskrivet ble utarbeidet i 2008, gir den likevel veiledning om hvordan kommunen og fylkeskommunen bør gå frem i en sak hvor en elev har behov for bistand til å få tatt legemidler. Vi mener at rundskrivet også har relevans etter gjeldende opplæringslov.

Vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektørSerap Helin Hartwig
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent.

Kopi til:

Statsforvalteren i Troms og Finnmark
Statsforvalteren i Trøndelag
Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statsforvalteren i Vestland
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Statsforvalteren i Innlandet
Statsforvalteren i Rogaland
Statsforvalteren i Agder
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Postboks 700
Postboks 2600
Julsundvegen 9, postboks 2520

Postboks 2076
Postboks 987
Postboks 56
Postboks 504
Postboks 325